

Peringkat Sekolah Rendah - Misi 1

Ekonomi Kitaran: Pendekatan Bijak demi Kelestarian Sumber dan Alam Sekitar

Bayangkan jika segala yang kita gunakan dibuang selepas sekali guna. Planet kita akan dipenuhi dengan sampah, dan sumber semula jadi akan cepat habis! Inilah hakikat dalam sistem ekonomi linear, di mana kita mengambil sumber dari alam, mengubahnya menjadi produk, dan akhirnya membuangnya. Namun, ada cara yang lebih bijak untuk menggunakan sumber—ia dikenali sebagai *ekonomi kitaran*.

Gambar 1: 5R Ekonomi Kitaran – Rethink (Fikir Semula), Reduce (Kurangkan), Reuse (Guna Semula), Repair (Baiki), dan Recycle (Kitar Semula). Lima langkah ini membantu kita menggunakan sumber dengan bijak, mengurangkan sisa, dan menjaga alam dengan lebih baik.

Ekonomi kitaran merupakan satu sistem yang menumpukan kepada penggunaan sumber secara bijak dan pengurangan sisa. Tidak seperti pendekatan tradisional yang menggunakan sesuatu hanya sekali sebelum dibuang, ekonomi kitaran memastikan produk terus digunakan selama mungkin. Sistem ini berlandaskan prinsip 5R: Kurangkan (Reduce), Guna Semula (Reuse), Kitar Semula (Recycle), Baiki (Repair), dan Fikir Semula (Rethink). Ia turut merangkumi konsep *upcycling*, iaitu mengubah sisa kepada sesuatu yang mempunyai nilai yang lebih tinggi. Dengan mengamalkan prinsip ini, negara kita dapat menjimatkan sumber dan pada masa yang sama, memelihara alam sekitar.

Langkah pertama dalam ekonomi kitaran adalah mengurangkan penghasilan sisa. Ini bermaksud menggunakan bahan dengan lebih cekap serta memilih produk yang menghasilkan kurang sisa. Di Malaysia, usaha mengurangkan penggunaan beg plastik pakai buang telah diperkenalkan melalui kempen yang menggalakkan pengguna membawa beg sendiri. Menurut kajian pada tahun 2019 oleh Kementerian Alam Sekitar, lebih 20 juta beg plastik digunakan setiap hari, namun hasil daripada inisiatif ini, lebih 3 juta beg plastik berjaya dijimatkan setiap bulan di bandar-bandar utama. Untuk mengurangkan pembaziran makanan pula, peti sejuk komuniti telah diwujudkan di beberapa kawasan, membolehkan orang ramai berkongsi lebihan makanan daripada membuangnya. Contohnya, McDonald's Malaysia telah melaksanakan pengasingan sisa di beberapa cawangan terpilih, memisahkan sisa makanan daripada bahan boleh dikitar semula seperti kertas dan plastik, serta mengurangkan penggunaan plastik pakai buang dalam pembungkusan mereka. Begitu juga, Faber-Castell mengambil langkah untuk mengurangkan sisa plastik dengan beralih kepada pembungkusan berasaskan kertas bagi semua produknya—satu usaha ke arah pilihan pembungkusan yang lebih lestari dan mesra alam.

Langkah seterusnya adalah menggunakan semula apa yang masih boleh digunakan. Laporan oleh Majlis Alam Sekitar Malaysia menunjukkan bahawa pembelian barangan terpakai meningkat sebanyak 15% dalam tempoh lima tahun kebelakangan ini. Kedai barangan terpakai dan pasar

Peringkat Sekolah Rendah - Misi 1

pertukaran kini semakin mendapat tempat dalam kalangan masyarakat Malaysia, menyediakan ruang untuk membeli atau menukar pakaian, buku dan pelbagai barangan lain yang masih boleh digunakan. Di sekolah, penggunaan semula buku teks turut digalakkan bagi mengurangkan pembaziran kertas. Selain itu, ramai pengguna kini beralih kepada produk boleh isi semula seperti pen dan pita pembetulan, menggantikan produk sekali guna. Sesetengah kedai juga menggalakkan pelanggan membawa bekas sendiri ketika membeli makanan, sekali gus mengurangkan kebergantungan terhadap pembungkusan plastik. Menurut kempen Zero Waste Malaysia, jika hanya 10% rakyat Malaysia menggunakan bekas boleh guna semula, lebih 10,000 kilogram sisa plastik dapat dielakkan setiap tahun. Dengan mengamalkan semula guna, kita bukan sahaja menjimatkan wang, malah turut membantu mengurangkan sisa.

Kitar semula pula merupakan satu langkah penting dalam memastikan bahan tidak berakhir di tapak pelupusan. Ia bermaksud memproses semula sisa menjadi produk baharu. Di Malaysia, sebanyak 38,000 tan sisa dihasilkan setiap hari, namun hanya 30% daripadanya dikitar semula. Untuk memperbaiki keadaan ini, pelbagai program seperti “KitaRecycle” telah diperkenalkan bagi menggalakkan orang ramai mengitar semula dengan betul. Beberapa syarikat seperti Faber-Castell turut memainkan peranan dengan menghasilkan produk seperti pen dan pen penanda daripada plastik kitar semula. Sasaran kerajaan adalah untuk meningkatkan kadar kitar semula negara kepada 40% menjelang tahun 2025.

Satu lagi langkah penting dalam ekonomi kitaran adalah membaiki barangan yang rosak berbanding terus membuangnya. Dengan membaiki barangan seperti elektronik atau perabot, kita boleh memanjangkan jangka hayatnya dan mengurangkan sisa yang dihantar ke tapak pelupusan. Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu melaporkan bahawa amalan membaiki dan menggunakan semula produk boleh mengurangkan sisa global sehingga 20%. Di Malaysia, syarikat-syarikat seperti Digi menawarkan program tukar beli dan pembaikan telefon lama, manakala IKEA Malaysia menyediakan alat ganti serta panduan membaiki perabot. Di rumah pula, kita boleh memanfaatkan produk seperti gam UHU untuk membaiki bekas plastik atau UHU Shoes & Leather untuk membaiki kasut yang koyak. Usaha ini seiring dengan sasaran Malaysia untuk mengurangkan 40% sisa ke tapak pelupusan menjelang 2025. Selain menjimatkan wang, tindakan membaiki juga menyumbang kepada kelestarian alam sekitar.

Ekonomi kitaran turut mengajak kita untuk memikirkan semula cara sesuatu produk direka dan digunakan. Di Malaysia, terdapat syarikat yang telah mula menggunakan pembungkusan biodegradasi yang boleh terurai secara semula jadi sebagai pengganti plastik. Beberapa perniagaan juga menyediakan stesen isi semula bagi produk seperti syampu, tanpa memerlukan pembelian botol baharu. Dengan pendekatan ini, kita boleh mengurangkan pencemaran sisa sejak dari peringkat awal lagi, dan secara tidak langsung, melindungi bumi daripada pencemaran yang berlebihan.

Akhir sekali, upcycling merupakan cara kreatif yang menyeronokkan untuk menyokong ekonomi kitaran. Ia bermaksud menukar sisa kepada sesuatu yang lebih bernilai dan bermanfaat. Di Malaysia, syarikat seperti Biji-Biji Initiative menggunakan bahan terpakai seperti tali pinggang keledar dan kain rentang lama untuk menghasilkan beg, pakaian dan aksesori fesyen. Ramai juga yang mengubah botol plastik kepada pakaian baharu, manakala sisa makanan pula diproses menjadi baja organik. Upcycling bukan sekadar mengurangkan sisa, malah membuktikan bahawa bahan terbuang boleh ditukar menjadi sesuatu yang menakjubkan.

Ekonomi kitaran sangat penting kerana ia mengurangkan pencemaran, menjimatkan sumber semula jadi, dan menyumbang kepada persekitaran yang lebih sihat. Di Malaysia, kita sudah memulakan langkah ke arah perubahan, namun kejayaan bergantung kepada kerjasama semua pihak—daripada pelajar, perniagaan, sehinggalah kerajaan. Jadi, apakah yang boleh anda lakukan? Mulakan dengan membawa beg dan botol boleh guna semula ketika membeli-belah. Derma atau tukar pakaian lama anda daripada membuangnya. Kitar semula dengan betul dengan mengasingkan sisa mengikut jenis. Jika sesuatu rosak, cuba baiknya dahulu sebelum membeli yang baharu. Pilih produk daripada syarikat yang menggunakan bahan mesra alam dan menyokong kelestarian.

Dengan mengamalkan 5R—Kurangkan, Guna Semula, Kitar Semula, Baiki dan Fikir Semula—serta upcycling, kita mampu menjadikan Malaysia sebuah negara yang lebih bersih dan hijau. Tindakan kecil seperti menggunakan beg boleh guna semula, mengitar semula dengan betul, dan membaiki

Peringkat Sekolah Rendah - Misi 1

barangan, boleh memberi impak yang besar. Jika kita semua bekerjasama, masa depan yang lestari pasti dapat dicapai.

Soalan Pemikiran Kritis:

Bagaimana anda boleh menggunakan 5R (Kurangkan, Guna Semula, Kitar Semula, Baiki, Fikir Semula) dan *upcycling* untuk mengurangkan sisa di sekolah atau rumah anda?

Soalan Panduan:

1. Apakah beberapa perkara yang boleh anda kurangkan penggunaannya di rumah atau sekolah?
2. Bagaimana anda boleh menggunakan semula barangan daripada membuangnya?
3. Mengapa penting untuk mengitar semula dengan betul, dan apa yang boleh anda mula kitar semula hari ini?
4. Bolehkah anda fikirkan sesuatu yang boleh dibaiki daripada dibuang dan diganti dengan yang baharu?
5. Bagaimana anda boleh memikir semula cara produk dihasilkan agar lebih mesra alam?
6. Apa itu *upcycling*, dan bagaimana anda boleh menggunakannya untuk mengubah sisa menjadi sesuatu yang baharu dan berguna?